

סמל הנחש

הנחש התקבל כסמל הרפואה באופן בינלאומי. עוד מימות היוונים והרומאים הקדמונים היה נחש קשור כסמל רפואי, שכן אליל הרפואה שלהם מופיע עם מטה ביד ימינו, כשנחש עבה מתפתל סביבו.

אולם מקור הקשר בין נחש לבין ריפוי מובא בפרשתנו פרשת חקת והוא מלמד על יחס הרפואה ביהדות. בפרשת חוקת מספרת התורה על נחש הנחושת שנצטווה משה לעשות כדי לרפא את בני ישראל מהמגיפה של הנחשים השרפים, וכלשון הפסוק (במדבר כ"א, ט'): "ויעש משה נחש נחשת וישמהו על הנס והיה אם נשך הנחש את איש והביט אל נחש הנחשת וחיי". ופירשו זאת בתלמוד (ראש השנה דף כ"ט ע"א) "וכי נחש ממית או נחש מחיה, אלא בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים - היו מתרפאין, ואם לאו היו נימוקים".

משמעות הריפוי דווקא ע"י נחש הנחושת מתבארת שם בדברי הרמב"ן: "הנראה בעיני בסוד הדבר הזה, כי הוא מדרכי התורה שכל מעשיה נס בתוך נס, תסיר הנזק במזיק ותרפא החולי במחליא, וכו', וידוע מדרכי הרפואות שכל נשוכי בעלי הארס יסתכנו בראותם אותם או בראות דמותם, עד כי נשוכי הכלב השוטה וכן שאר הבהמות השוטות אם יביטו במים יראה להם שם בבואת הכלב או המזיק וימותו. וכן ישמרו אותם הרופאים מהזכיר בפניהם שם הנושך שלא יזכרו אותם כלל כי נפשם תדבק במחשבה ההיא ולא תפרד ממנה כלל עד שתמית אותם, וכו'. וכשיהיה כל זה כך, ראוי היה לישראל נשוכי הנחשים השרפים שלא יראו נחש ולא יזכרו ולא יעלו על לב כלל, וצוה הקב"ה למשה לעשות להם דמות שרף הוא הממית אותם. וידוע כי הנחשים השרפים אדומי העינים רחבי הראש שגופם כעין הנחשת בצוארם, ולכן לא מצא משה לקיים מצותו בשרף בלתי שיעשה נחש נחשת כי הוא דמות נחש שרף, ואם יעשנו מדבר אחר היה דמות נחש ולא דמות שרף. והכלל, כי צוה השם שיתרפאו במזיק הממית בטבע ועשו דמותו ושמו, וכשיהיה האדם מביט בכוונה אל נחש הנחשת שהוא כעין המזיק לגמרי היה חי להודיעם כי השם ממית ומחיה".

במשך הזמן הפך נחש הנחושת הזה למוקד של עבודה זרה עד שבא המלך חזקיה ושובר אותו. תיאור לזה אנו מוצאים בנביא (מלכים ב' י"ח, ד') "וכתת נחש הנחשת אשר עשה משה כי עד הימים ההמה היו בני ישראל מקטרים לו ויקרא לו נחשתן".

בזמנינו יכול רופא מכובד ככל שיהיה, בעקבות הידע העצום והטכנולוגיה המתקדמת, לחשוב וחס ושלום לשכוח את דברי חז"ל "בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים - היו מתרפאין, ואם לאו היו נימוקים", ולכן חשוב מאד ללמוד את יסודי הדינים של הרופא והמטופל מהמקורות ועד להלכה למעשה כדי שיהיה נר לרגלו תמיד של הרופא כי ה' הוא המחיה והממית וכולנו הם שליחים של הבורא.

חז"ל מלמדים אותנו, כי בניגוד לנחש הנחושת מפרשת השבוע, שריפא את היהודים דרך זה שנשאו את עיניהם לשמים, הרי שספר הרפואות של משה רבינו השיג את המטרה ההפוכה. כאשר אדם נתקף במחלה, הוא לא נזכר בבוראו, שהביא עליו את המחלה, אלא סמך על ספר הרפואות. משום כך, כשגנז חזקיהו המלך את הספר, שיבחו אותו חכמים. גם בימינו, ידע רפואי רב ויכולות טכנולוגיות מתקדמות עלולות להסיט את המבט של הרופא הדתי מאלוקיו, רופא כל בשר. התובנה הזאת היא עוד סיבה מצויינת לסטודנט הדתי לרפואה לשלב בתוך לימודיו לימודים רציניים בהלכה ורפואה. ה"סמיכה" שהוא יקבל היא קודם כל ידע הלכתי מעמיק, אבל היא גם תזכורת חשובה לקשר הבלתי ניתן לניתוק בין ההשתדלות הטבעית לבין האמונה ברופא כל בשר ובמצוותיו.